
Powieść naturalistyczna we Francji i w Polsce.

Biuletyn Polonistyczny 20/4 (66), 46-48

1977

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KONFERENCJE NAUKOWE

POWIEŚĆ NATURALISTYCZNA WE FRANCJI I W POLSCE

Sprawozdanie z Seminarium Instytutu Literatury Polskiej i Ośrodka Kultury Francuskiej Uniwersytetu Warszawskiego

"Powieści naturalistycznej we Francji i w Polsce" poświęcone było odbywające się 22 kwietnia 1977 r. na Uniwersytecie Warszawskim Seminarium, zorganizowane przez Instytut Literatury Polskiej i Ośrodek Kultury Francuskiej tego Uniwersytetu.

Była to kolejna impreza będąca rezultatem współpracy naukowej francusko-polskiej, w której Ośrodek Kultury Francuskiej na UW i jego aktualni dyrektorzy, w tym wypadku komparatysta Claude Jean, odgrywają istotną rolę. Referaty wygłaszane na seminariach i towarzyszące im dyskusje publikowane są następnie w wydawanych przez Ośrodek w języku francuskim "Les Cahiers de Varsovie". Przypomnijmy przykładowo: seminarium związane ze stuleciem Komuny Paryskiej, "Socjalizm francuski i Europa środkowa" (t. 1: 1972), czy seminarium "Jan Potocki i jego »Rękopis znaleziony w Saragossie«" (t. 3: 1974).

Na seminarium poświęcone powieści naturalistycznej przygotowano następujące referaty i komunikaty: Henri Mitterand (Paryż), "Sporny problem naturalizmu według Zoli: wiedza i wyobraźnia w »Rougon Macquart«"; Halina Suwała (UW), "Powieść francuska około roku 1860"; Stanisław Frybes (UW), "Gustaw Flaubert i powieść polska"; Waldemar Klemm (UW), "Francuscy naturaliści w polskiej powieści drugiej połowy XIX wieku"; Jan Detko (UW), "Tematyka urbanistyczna w powieściach naturalistów polskich"; Danuta Knysz-Rudzka (UW), "Kontynuacja naturalizmu w literaturze Młodej Polski"; Halina Tchórzewska (UW), Artur Gruszecki - polski Zola; Janina Kulczycka-Saloni (UW), "Teoria realistów polskich a doktryna Zoli".

Seminarium otworzyły przemówienia dyrektora Instytutu Literatury Polskiej, A. Lama, i dyrektora Ośrodka Kultury Francuskiej Claude

Jeana. Biorąc pod uwagę dużą liczbę referatów i zgłoszeń do wypowiedzi w dyskusji oraz fakt, że niektórzy referenci nie mogli wziąć udziału w obradach (jakkolwiek nadesłali referaty), postanowiono przedyskutować tylko referaty obecnych na seminarium, natomiast teksty wszystkich referatów ogłoszone zostaną w "Cahiers de Varsovie".

H. Mitterand zarysował w swym wystąpieniu trzy etapy studiów nad Zolą: etap przewagi studiów biograficznych (w okresie międzywojennym), etap zbierania i publikowania materiałów historycznoliterackich (po II wojnie światowej) i – bieżący – etap prac analitycznych nad strukturą powieści Zoli. Referent, którego własny wkład badawczy w drugi etap studiów nad Zolą jest ogromny, wystąpił tym razem jako inicjator zastosowania nowoczesnych metod interpretacyjnych do tekstów tego pisarza. Interpretacja taka ukazuje rolę wiedzy i wyobraźni w twórczości autora "Nany".

Nad perspektywami badań w tym zakresie zastanawiali się w dyskusji H. Suwała, S. Frybes, M. Żurowski, który zajął się m.in. problemem kultury literackiej Zoli.

W kolejnym referacie H. Suwała podjęła przede wszystkim sprawę świadomości przemian estetycznych powieści francuskiej około r. 1860: omówiła ona i zinterpretowała liczne sądy francuskiej krytyki literackiej tej epoki.

W dyskusji nad tym referatem głos zabrali H. Mitterand i M. Żurowski.

W następnym referacie S. Frybes przedstawił tezę, że inspiracja Flauberta odegrała doniosłą rolę w przemianach strukturalnych powieści polskiej, podobnie jak w kształtowaniu powieści europejskiej w ogólności – w takich mianowicie procesach, jak ograniczenie lub eliminacja balastu dydaktycznego, poniechanie schematu romansowego powieści, funkcjonalne traktowanie akcji, nad którą zaczyna dominować opis, przede wszystkim zaś – w zmianach w funkcji narracji, prowadzonej z różnych punktów widzenia, często z pozycji bohaterów, przy wykorzystaniu techniki mowy pozornie zależnej. Jednakże przyjęcie przykładu Flauberta przez polską krytykę literacką i powieściopisarzy utrudniał szczególnie horyzont oczekiwań odbiorców literatury w Polsce, widzących w niej przede wszystkim narzędzie wychowania obywatelskiego.

W dyskusji prof. M. Żurowski zwrócił uwagę m.in. na przekłady Flauberta jako świadectwo sposobów odbioru jego twórczości; prof. E. Rządowska mówiła o technice opisu Flauberta i Sienkiewicza; zabierali też głos prof. Mitterand i doc. Suwała.

Referat prof. J. Detki ukazał bogatą galerię powieści przedstawiających – przy wykorzystaniu doświadczeń powieści naturalistycznej – obraz wielkiego miasta – Warszawy.

W dyskusji głos zabierali J. Kulczycka-Saloni, Z. Libera, S. Frybes.

Prof. J. Kulczycka-Saloni w swoim referacie określiła teorię powieści polskich realistów, konfrontując ten program z założeniami i praktyką naturalizmu. Podkreśliła zwłaszcza pojmowanie roli powieściopisarza analogicznie do roli uczonego, kult kompetencji i społecznej przydatności pisarzy.

W dyskusji zabrali głos: Z. Libera, S. Frybes i M. Żurowski, który m.in. mówił o komplikacjach kariery naturalizmu w Polsce.

W zakończeniu seminarium H. Mitterand w dłuższym wystąpieniu poruszył szereg problemów ważnych dla zrozumienia i oceny teorii i praktyki powieści naturalistycznej, m.in. sprawę rozumienia przez naturalistów terminu prawda, sprawę korzeni moralistyki naturalistów, problem naturalizmu w perspektywie potrzeb literackich kolejnych epok.

S.F.

Z ŻYCIA NAUKOWEGO IBL

LOCI COMMUNES WYOBRAŻNI ARTYSTYCZNEJ CZASÓW OŚWIECENIA

W dniach 23-24 maja 1977 r. w sali Galerii Rzeźby w Starej Pomarańczarni w Łazienkach odbyła się konferencja naukowa na temat "Loci communes wyobraźni artystycznej czasów Oświecenia", zorganizowana przez Pracownię Historii Literatury Oświecenia IBL przy współudziale Instytutu Sztuki PAN. Celem tego spotkania naukowego badaczy zajmujących się epoką Oświecenia w obrębie dwu dyscyplin: historii literatury i historii sztuki, była konfrontacja poglądów na temat istnienia w tej